

Anuarul societății prahovene
de antropologie generală.

In honorem magistri Gheorghită Geană § 80

coordonator: Sebastian Ștefănuță

Yearbook of Prahova County Society
for General Anthropology.

In honorem magistri Gheorghită Geană § 80

coordinator: Sebastian Ștefănuță

Cuprins / Table of Content

Cuvânt înainte la aniversarea unui „maestru”	9
Nicolae Constantinescu Un antropolog la lucru: cercetătorul-profesor Gheorghiiță Geană.....	15
Sebastian Ștefănuță Gheorghiiță Geană, co-fondator al antropologiei social-culturale românești	23
Marin Constantin Viziunea antropologică asupra istoriei naționale românești în opera profesorului Gheorghiiță Geană (Câteva note de lectură).....	39
Ioana-Ruxandra Frunteletă Comuna Soveja (jud. Vrancea) în vara anului 2017: adnotări la o cercetare etnologică de teren	51
Cristian Mușă De la boieri de casă la oameni de cultură. Chipuri de chiojdeni și rolul lor în identificarea, valorificarea și transmiterea patrimoniului cultural local	71
Leonard-Mihail Rădulescu Raport de cercetare privind urmele transilvănene în satul Podu Dâmboviței	83
Sebastian Ștefănuță Metafore ale originii în cântecul pontic contemporan	99
Anca Bălan Considerații asupra modelului patristic al preotului	111
Andrei Roșca Despre gloanțe fonice. Întâlnirea indirectă în abordarea axiologică a construcției identitare.....	123

Exprimarea emoțiilor și societatea
(traducere: Smaranda Jilăveanu)..... 139

DEBUT 147

Amalia-Maria Oprișoiu

Îmbrăcămintea tradițională din zona Muscelului –
abordare etnologică. Costumul popular, element de acculturație 149

Ștefan-Eduard Pârvan

Aspecte ale metodei biografiei sociale,
cu ilustrări pe un caz particular 169

Robert Adrian Knippelberg Roseti

Gheorghită Geană, *Antropologia culturală:
un profil epistemologic*, București:
Criterion Publishing, 2005, 246 pag. 177

TRANSLATION OF SOME TEXTS
IN ENGLISH LANGUAGE 181

Nicolae Constantinescu

An anthropologist at work: researcher-professor
Gheorghită Geană 183

Sebastian Ștefănuță

Gheorghită Geană, co-founder of Romanian
sociocultural anthropology..... 191

Marin Constantin

Anthropological view on Romanian national history in the work
of Professor Gheorghită Geană (A few reading notes) 209

Leonard-Mihail Rădulescu

Research report on the Transylvanian traces
in the village of Podu Dâmboviței 223

Sebastian Ștefănuță

Metaphors of origin in contemporary Pontic song..... 241

Gheorghiuță Geană

MAI VECHI CERCETĂRI

ANTROPOLOGICE ÎN ZONA BRAN..... 253

Notă introductivă..... 255

Mediul social și cultural în satul Șirnea (Bran)..... 260

Viața economică, cultură și personalitate în Sohodol (Bran)..... 272

Modelul cultural al familiei în Măgura Branului 281

Civilizația înțelepciunii 292

NICOLAE CONSTANTINESCU*

Un antropolog la lucru: cercetătorul-profesor Gheorghiță Geană

În deschiderea studiului său *Cultura antropologică* (2006), prof. dr. Gheorghiță Geană rememorează o întâmplare de la începutul carierei sale în cercetare, pretext pentru o bună introducere în antropologia culturală, disciplină științifică pe care a servit-o / o servește cu devotament și pasiune de peste cincizeci de ani. Răspunzând colegului care se întreba ce legătură poate să aibă calificarea lor, de absolvenți ai Facultății de Filosofie, cu studiul... oaselor, colegul se gândea, desigur, la antropologia fizică sau biologică, fără a avea cunoștință despre cealaltă ramură a acestei științe a omului, antropologia culturală sau/ și socială. De altfel, în vremea aceea, la jumătatea anilor '60 ai secolului al XX-lea, nici nu se știa prea mult despre antropologie, în general și despre ramurile acesteia, care era considerată, atunci sau mai târziu, ca „o fiică a colonialismului”, în timp ce etnografia/ folcloristica/ etnologia erau plasate sub semnul naționalismului, etnicismului, „glasuri ale poporului în cântece”, după formula lui Johann Gottfried Herder, sau ale sociologismului, „poporul”, „folk”, „volk” fiind asimilat „poporului de jos”, „cei fără știință de carte”, „iliterati” etc.

Cu o astfel de situație m-am întâlnit eu însumi când, la puțin timp după ce fusesem încadrat ca preparator (asistent stagiar) la Facultatea de Filologie (Limba și literatura română), se obișnuia ca în ședințele de catedră să se prezinte o carte de specialitate, într-un fel de dezbatere a unor puncte de vedere științifice noi. În unul dintre exercițiile sale de a-l lăsa pe începătorului neșcolit să dea el însuși cu capul de pragul de sus sau să încerce pe propria piele adâncimea apei în care era lăsat să înoate singur, profesorul Mihai Pop vine la catedră și îmi înmânează o carte, zicându-mi să o prezint săptămâna următoare în ședința de catedră. Era Claude Lévi-Strauss, *Le totémisme aujourd'hui*, P.U.F., Paris, 1965.

* Profesor universitar (emerit) la Școala Doctorală Litere, Universitatea din București (nicconstantinescu@yahoo.com).

Despre C. Lévi-Strauss auzisem, vag, în dezbaterile despre structuralism, dar despre totemism nu aveam nici cea mai neînsemnată idee, așa că a prezenta sinteza, la zi, și încă polemică, a unui studiu despre această temă importantă a antropologiei devenea o sarcină aproape imposibil de realizat. Am citit cartea, aproape am silabisit-o, nu era un volum de mari dimensiuni, mi-am însemnat câteva note cu privire la structura lucrării și câteva noțiuni care îmi păreau mai accesibile și am citit „rezumatul”, încovoiat de emoții, în fața colectivului. Nu au fost cine știe ce discuții, nici un elogiu și nici o critică dură, un duș rece pentru mine, după cum aveau să mă mai aștepte și altele, în lunga mea perioadă de «formare» și de «perfecționare», de maturizare științifică, spre care tindeam. Prefața lui Mihai Pop la traducerea în românește a lucrării aceluiași C. Lévi-Strauss *La pensée sauvage* (1962) și a volumului despre totemism (1965), Editura Științifică, 1970, mă absolvă, într-o oarecare măsură, pentru „analfabetismul” meu, din 1965, în probleme de totemism.

Nu aveam cunoștință, decât vag, de vreunul dintre „precursorii” la care făcea referire C. Lévi-Strauss și cu care intra într-un dialog polemic, de la Frazer¹ la Van Gennep². Accesul la cartea românului Nicolae Petrescu, *Primitivii. Organizare – Instituții – Credințe – Mentalități* (1944) nu era posibil, cartea fiind pusă, după 1948, la „index” și autorul interzis. Studiul lui Nicolae Petrescu a fost recuperat abia în 2001³. Se găseau aici note substanțiale despre totem, totemism, în capitolul purtând chiar acest titlu.⁴ Mai era, poate, o posibilitate de a mă fi lămurit în această privință și dacă „acesam” – cum se zice acum – cărțile ideologului de serviciu, filosoful marxist Constantin Ionescu-Gulian, care începuseră să apară atunci (între care *Despre cultura spirituală a popoarelor africane* [1964], necunoscută mie la vremea respectivă [*mea culpa!*]), dar care intraseră, deja, în „bibliografia obligatorie” a studiilor de etnografie/ etnologie/ folclor. Ca mărturie scrisă, transcriu aici un fragment din finalul tezei mele de licență (lucrare de stat) despre *Epitetul în cântecul epic românesc* (1964, *mss.*), elaborată sub conducerea prof. dr. doc. Mihai Pop: „Lucrarea de față a încercat să analizeze unul dintre mijloacele artistice frecvent folosite în poezia populară – epitetul, venind

¹ James George Frazer, *Totemism and Exogamy*, 4 vol., 1924.

² Arnold Van Gennep, *L'état actuel du problème totémique*, 1920; traducerea în limba română, *Totemismul. Starea actuală a problemei totemice*. Studiu introductiv de Lucia Berdan. Traducere de Cristina Diana Berdan, Polirom, 2000.

³ Nicolae Petrescu, *Primitivii. Organizare – Instituții – Credințe – Mentalități* (1944). Ediție îngrijită de Alina Branda, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2001, 442 pag.

⁴ „Totemism”, la Nicolae Petrescu, *op. cit.*, pp. 49–76.

în sprijinul ideii că «folclorul, literatura nescrisă este artă ca și literatura scrisă și poate fi judecat fără grijă prin prisma celor mai exigente criterii». De aceea – arată acad. C.I. Gulian – «putem trece fără șovăială la interpretarea folclorului de pe pozițiile esteticii marxist-leniniste; să căutăm în folclor realismul, oglindirea veridică a realității, conținutul ideologic, *procedul tipizării artistice, măiestria artistică*» (subl. mea, N.C.). Creația populară trece cu succes acest examen”.⁵

Între finalul „apoteotic” al tezei mele de licență / lucrare de stat (1964), cu toate poncifele realismului socialist („ogindirea veridică a realității”, „conținut ideologic”, „tipizare”) și susținerea tezei de doctorat a colegului/ confratelui Gheorghită Geană, *Statutul epistemologic al antropologiei sociale și culturale* (1977), a trecut peste un deceniu și cunoștințele noastre despre științele antropologice au depășit cu mult limitările impuse de o anumită ideologie și de o anume situație a noastră în plan epistemologic.

Treizeci de ani mai târziu, lecția susținută de el în fața studenților de la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, în 2006,⁶ reprezintă un *digest* plin de înțelesuri pentru *cultura antropologică* (atenție!: nu antropologia culturală, al cărei obiect este cultura și/ sau societatea, ci capacitatea de „a avea o percepție adecvată asupra domeniului de referință căruia i se aplică denumirea de «antropologie»” [Geană, 2006: 205]⁷, adică de a ști despre ce vorbești, diferit de „aflatul în treabă” practicat de mulți dintre noi, atunci și acum).

Între „alinamentele teoretice ale percepției adecvate”, profesorul-cercetător amintește, în primul rând, cunoașterea istoriei disciplinei, distingând între o etapă „pre-conceptuală” din istoria antropologiei și „etapa conceptuală”, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, urmărind, succint, teoriile dominante din diferite timpuri și locuri – evoluționismul, istorismul, difuzionismul, funcțio-

⁵ C.I. Gulian, *Sensul vieții în folclorul românesc*, 1957, pp. 33–34; o recenzie la această scriere doctrinară publică Mihai Pop în *Contemporanul*, nr. 15 (549), 12 aprilie 1957, pp. 4–5.

⁶ Vezi la bibliografie Gheorghită Geană, *Cultura antropologică*.

⁷ Notez aici că în revista *Cultura*, editată de Fundația Culturală Română (2010–2015), am publicat, în calitate de „colaborator extern”, peste 60 de „materiale” (studii, cronici, comentarii), adunate într-un volum cu titlul rubricii în care au apărut, *Cultura antropologică* – ediție, prefață, note de Cătălin D. Constantin, Editura Etnologică, 2016 – din care se pot reconstitui „directiile” cercetării etnologice din acel deceniu. Lăsând deoparte măgulitoarea apreciere (pentru mine) după care „Les grandes esprits on rencontrent”, contribuțiile etnologilor comentate de mine acoperă, în mare, cerințele deținerii cunoștințelor necesare pentru a avea o „cultură antropologică” în accepțiunea lui Gheorghită Geană.

IPDIS | We know books

nalismul, structuralismul etc. Sintetizează, apoi, „principalele paradigme ale disciplinei”, alegând dintre acestea distincția *emic-etic*, enunțată de lingvistul american Kenneth Pike (1954), dezvoltată în relația *noi-ceilalți*, atingând spinoasa problemă a *alterității*, domeniu în care profesorul Gheorghiță Geană aduce lămuriri teoretice demne de a fi reținute (*ibidem*: 209).

Cu aceeași rigoare, cercetătorul înscrie între principiile teoretice cu care orice bun antropolog trebuie să fie familiarizat pe acela al *relativismului cultural*, principiu (care) „pretinde cercetătorului să nu se grăbească a judeca un fapt dintr-o altă cultură prin prisma sistemului de valori al culturii în care el, cercetătorul, a fost educat” (*ibidem*). Teza, perfect justificată, este abolită în practica politică internațională unde „peștele cel mare îl înghite pe cel mic” și unde „rezonul” celui mai puternic este, întotdeauna, cel mai bun⁸.

A treia serie de *trebuie știut* privește, scrie Gheorghiță Geană, *numele* personalităților reprezentative ale acestei științe. De fapt, atunci când a trecut în revistă „aliniamentele teoretice ale percepției adecvate”, respectiv școlile, direcțiile, teoriile dominante în istoria disciplinei, acestea fuseseră create și ilustrate de personalități care și-au înscris numele în istoria disciplinei. Printre aceștia, autorul reține, parcimonios, câțiva (*cf. ibidem*: 210), cei mai mulți, dacă nu toți, englezi (britanici) sau americani, șefi de școală mai ales în domeniul antropologiei sociale/culturale, reținuți ca atare în sintezele de istorie a disciplinei⁹, o mică parte dintre aceștia fiind adjucecați, cunoscuți în profunzime, traduși, integrați în studii proprii, de cultura antropologică românească.

În al patrulea rând, ca urmare a lămuririi și asumării celorlalte condiții ale „percepției adecvate” a fenomenului, se impune luarea în posesie a însuși *conceptului de antropologie* văzut ca un „pattern disciplinar” subsumând „obiectul, metodele și conceptele categoriale” ale antropologiei (*ibidem*),¹⁰ punând în discuție individualitatea acesteia în raport cu disciplinele afine (sociologia, etnologia), sugerând limitele fiecăreia și întrepătrunderile dintre ele.

Pentru a ilustra, cu titlu de exemplu, funcția practică a studiului antropologiei, aplicabilitatea acesteia, autorul recurge la cazul celor două cercetătoare americane, Ruth Benedict și Margaret Mead, așezate sub semnul „culturalismului american”, adepți ale unei „antropologii active”,

⁸ Situația actuală din Ucraina invadată de trupele unei super-puteri fiind elocventă!

⁹ Vezi, de ex., Robert Deliège, *O istorie a antropologiei. Școli. Autori. Teorii*, traducere din limba franceză de Ioan T. Bița, Editura Cartier Istoric, 2007 [2006].

¹⁰ Pentru dezvoltarea și explicitarea acestui topos, autorul trimite la lucrarea sa *Antropologia culturală. Un profil epistemologic*, Criterion Publishing, 2005.

militante, de care nu era străină nici sociologia românească din perioada interbelică, „sociologia militans”.

Prelegerea/ conferința de la Universitatea din Sibiu este, de fapt, un concis *summary* al tezei de doctorat, publicată, ceva mai târziu¹¹, „dar nu anacronic”, cum se specifică în articolul dedicat autorului în *Dicționarul* lui Iordan Datcu (2006: 414–417), completat cu o suită de contribuții întregitoare ale unei *opere deschise*, în primul rând sub aspectul unor *re-conceptualizări* între care, menționate ca atare în fișa de dicționar, „o nouă împărțire a istoriei antropologiei, în faza «pre-conceptuală» și «faza conceptuală»”: „Separarea preconceptual/ conceptual face o distincție între scop [intenție] și dezvoltarea către acest scop. Această separare nu este ierarhică și nu contribuie la cunoașterea unei faze sau a celeilalte. La o ultimă analiză, ierarhia dispăre chiar la nivelul ontologic” (Geană, 1995: 62).

Un comentariu lexico-semantic necesită și formularea „*para-anthropologist*” din titlul unei alte contribuții a autorului¹², în care sunt analizate contribuțiile de natură antropologică ale unor cunoscute personalități ale vieții științifice și culturale românești – geograful, etnograf, pedagogul Simion Mehedinți și poetul, dramaturgul, filosoful Lucian Blaga. Preocuparea de a atrage în sfera culturii antropologice a diverselor contribuții științifice venite din câmpul altor discipline socio-umane este o constantă a preocupărilor profesorului Geană: „Toate științele umaniste (tocmai pentru că sunt omenești) pot să-și găsească refugiul în această disciplină [adică în antropologie, *n.ns. N.C.*]. Medicina, istoria, arheologia, lingvistica, științele economice, etica, estetica și alte științe umaniste (inclusiv filosofia și teologia) pot fi etichetate ca fiind întreprinderi «antropologice» – de unde impresia multor specialiști din aceste discipline că ei au practicat antropologia” (Geană, 1999: 24).

Cât despre includerea lui Simion Mehedinți (1868-1962) în seria „*para-anthropologilor*” de prima mână, selecția are un fundament științific, savantul fiind, deopotrivă, un precursor în știința geografiei și primul profesor de geografie la Universitatea din București, etnograf și pedagog, dar și un resort personal, marele profesor fiind originar din Vrancea natală a lui Gheorghită Geană, editor dedicat al operei marelui cărturar,¹³

¹¹ Gheorghită Geană, *Antropologia culturală. Un profil epistemologic*, Criterion Publishing, 2005, 246 p.

¹² Gheorghită Geană, „Ideas of culture: Romanian para-anthropologists in the first half of the twentieth century”, 1999.

¹³ Vezi S. Mehedinți, *Civilizație și cultură*, selecție de texte, prefață, sumar bibliografic și indice de nume de Gheorghită Geană, Editura Junimea, Iași, 1986; *Civilizație și cultură. Concepte, definiții, rezonanțe*, îngrijirea ediției, studiu introductiv și note de

În care sunt reunite principalele contribuții ale savantului considerat a propune „un concept ecologic al culturii” (*ibidem*: 25). Comparate cu părerile enunțate, mai devreme, de antropologi renumiți precum A.R. Radcliffe-Brown, A. Kroeber și C. Kluckhohn, Ralph Piddington și alții, opiniile formulate de Simion Mehedinți despre conceptele fundamentale ale antropologiei – civilizație și cultură – converg cu acelea exprimate autoritar de Franz Boas în *Race, language, and culture* (1945). „În mare, Mehedinți s-a remarcat ca un savant transdisciplinar care a asimilat modelul gândirii vest-europene din secolul al XIX-lea, pe care l-a aplicat într-un cadru local, acela al societății românești din prima jumătate a secolului al XX-lea” (*ibidem*: 30).

Selecția lui Lucian Blaga ține de o altă constantă a gândirii și formației științifice a lui Gheorghită Geană, aceea de filosof. Nota distinctivă a antropologiei poetului-filosof este relevată de „dimensiunea metafizică a culturii”: „În construcția speculativă a lui Blaga, *cultura* are o semnificație metafizică, ca un mod specific în care umanul a existat în lume” (*ibidem*: 32–33). Relaționarea conceptelor puse în circulație de Blaga cu acelea ale unor antropologi de renume din vremea respectivă (e.g. Ruth Benedict, Edward Sapir) stă mai degrabă sub semnul unor coincidențe întâmplătoare, decât sub acela al influențelor¹⁴ – finalul comentariului din nota de mai jos (14) demonstrând detășarea necesară, obiectivitatea cercetătorului în orice evaluare a unor astfel de situații. Pe de altă parte, relevarea unor astfel de similitudini (coincidențe, asemănări) lasă loc supoziției că, independent unii de alții, cercetătorii români dețineau aparatul conceptual care îi făcea apti să intre în dialog cu colegii lor din lumea largă. Cazurile lui Simion Mehedinți și Lucian Blaga, ca „para-antropologi”, examinate cu măsură și obiectivitate de Gheorghită Geană, sunt exemplare.

Sigur că, pentru a ajunge la aceste precizări teoretice, cercetătorul a parcurs „drumul spinos” al înțelegerii, reflectat în zecile de studii, de mai mari sau mai mici dimensiuni, publicate în țară și în străinătate, din

Gheorghită Geană, Editura Trei, 1999; *Aforisme*, selecția și stabilirea textelor Costică Neagu, cuvânt înainte de Gheorghită Geană, Editura Terra, Focșani, 2020.

¹⁴ „În timp ce Sapir și Benedict sunt cunoscuți fiecare ca discipoli ai lui Boas și ca reprezentanți proeminenți ai aceleiași școli din antropologie, nu există nicio dovadă că Blaga a venit în contact cu ideile celor doi savanți americani. Din această perspectivă, prezenta comparație rămâne o simplă reflectare mutuală a celor două câmpuri de idei care s-au aflat față în față în aceeași epocă, fără să exercite vreo influență una asupra celeilalte. Una dintre sarcinile perspectivei istorice poate fi chiar aceea de a face posibilă o astfel de reflectare și întâlnire de idei” (Geană, 1999: 35, nota 36).

care se poate distinge profilul antropologic al sărbătoritului, mereu la zi cu problematica domeniului.

Îi sunt profund îndatorat colegului **Gheorghită Geană** care mi-a pus, cu generozitate, la dispoziție câteva din contribuțiile sale publicate în reviste de specialitate din țară și din străinătate, pe baza cărora am întocmit succinta prezentare de mai sus.

La mulți ani cu sănătate și împliniri!

Bibliografie selectivă

- Gheorghită Geană, 1995, „Discovering the whole of humankind: the genesis of anthropology through the Hegelian looking-glass”, în Han F. Vermeulen și Arturo Alvarez Roldán (eds.), *Fieldwork and footnotes. Studies in the history of European anthropology*, London and New York: Routledge, pp. 60–74.
- Geană, Gheorghită, 1999, „Ideas of culture: Romanian para-anthropologists in the first half of the twentieth century”, în *Journal of the Behavioral Sciences*, vol. XXXV, winter, no. 1, pp. 23–40.
- Geană, Gheorghită, 2006, „Cultura antropologică”, în *Studii și comunicări de etnologie*, tomul XX, Sibiu: Editura Imago, pp. 205–212.
- Datcu, Iordan, 2006, „Geană, Gheorghită”, în Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români. Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie*, ediția a III-a, revăzută și mult adăugită, București: Saeculum I.O., pp. 414–417.
- Gulian, C.I., 1957, *Sensul vieții în folclorul românesc*, București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă.

SEBASTIAN ȘTEFĂNUCĂ*

Gheorghită Geană, co-fondator al antropologiei social-culturale românești

Precizări terminologice

În textul de față, prin sintagma „antropologie social-culturală românească” vom înțelege o ipostază *anume* a antropologiei sociale și culturale, una determinată și orientată de cauze românești. (Aici „cauze” are și sensul de „pricini”, și pe cel de „scopuri”!) Ea nu se confundă cu „antropologia social-culturală în România”, sintagmă desemnând totalitatea inițiativelor cu specific antropologic socio-cultural desfășurate de-a lungul timpului în România.¹ În ceea ce privește raportul dintre cele două sintagme, realitatea celei din urmă nu este necesar să implice automat realitatea celei dintâi. Există, de altfel, voci care neagă *a priori* existența unei antropologii românești, considerând fie că „antropologia socio-culturală din România este pe deplin *ancilla*² suratei sale occidentale” (Dorondel și Șerban, 2014: 138), fie că „[E]este ușor eufemistic să afirmi existența unei «antropologii native» în România” (Mihăilescu, 2007: 10, n. 1). Totuși, cum vom vedea, sintagma „antropologie social-cultural românească” are deplină întemeiere ontologică, Gheorghită Geană reprezentând una dintre personalitățile științifice care au girat și girează această întemeiere.

De asemenea, ori de câte ori vom folosi termenii „antropologie românească”, respectiv „antropologie în România”, fără nicio altă determinație, înțelesurile lor vor fi echivalente sintagmelor de mai sus. Echivalența – se înțelege – rezultă din considerarea ca sinonimi în prezentul text a termenilor „antropologie” și „antropologie social-culturală”.

* Liceul Tehnologic „Constantin Cantacuzino”, Băicoi, jud. Prahova (seb_filozof@yahoo.com).

¹ O distincție de aceeași natură realizăm cândva între „antropologia balcanică” și „antropologia în Balcani” (Ștefănucă, 2018).

² În latină (invariabil): „slujnică”, „servitoare” (cf. G. Guțu, 1983, *Dicționar latin-român* [1324 pp.], p. 82).

Despre o antropologie românească se poate vorbi îndreptătit în legătură cu activitatea din primele trei decenii de existență a Secției de antropologie socio-demografică și culturală³ a Centrului de Cercetări Antropologice din București⁴, din momentul înființării acesteia (1964) până la trecerea la cele veșnice (1994) a fondatorului Secției, Vasile V. Caramelea. Unii autori români nu ezită să folosească expresii precum „școală națională de antropologie socială și culturală” (Constantinescu, 2015: 401; Marghescu 2006: 4–5) pentru a caracteriza activitatea în cadrul acestei secții, aflată, timp de două decenii, sub directa coordonare și îndrumare a lui V. Caramelea. Acesta vorbea el însuși de o „primă școală românească de antropologie socială și culturală” (Caramelea, 1981: 326). Fondarea Secției amintite a reprezentat totodată primul act de *instituționalizare* a antropologiei sociale și culturale în România (Geană, 2002: 104); de fapt nu doar din România, ci din întreaga zonă central și est europeană – după cum observă Vesna Godina (2002: 4) și Mihály Sárkány (2002: 558) –, zonă în care se poate vorbi de o instituționalizare a antropologiei abia după căderea comunismului. Pe acest fond, este de neînțeles cum unii autori *români* (Hedeșan, 2008; Șerban și Dorondel, 2014 etc.), în încercările lor de a recenza tradițiile de cercetare culturală și socială din România, ignoră cu totul activitatea secției socio-culturale a Centrului de Cercetări Antropologice; dacă în unele cazuri se pot găsi circumstanțe atenuante – fie și din simplul motiv al frecventării unor cercuri științifice fără legături directe cu Centrul bucureștean –, în cazul cercetătorilor strâns legați de această instituție motivele nu pot fi decât mult prea subiective.

Nu vom arunca, în continuare, o privire sinoptică asupra activităților din cadrul Secției de antropologie socio-demografică și culturală din cadrul Centrului amintit, în cele trei decenii considerate. Există destule studii care, având diverse linii de start, îndeplinesc cu succes această sarcină (Geană, 1996; Constantin, 2014 etc.). Ne vom concentra, în schimb, asupra câtorva trăsături ale inițiativei antropologice avute în vedere, care îi dau acesteia o notă de originalitate și ne îndreptătesc să vorbim de o *paradigmă antropologică românească*.

³ Astăzi cu denumirea „Antropologie culturală și socială” (<https://www.antropologia.ro/departamente/antropologie-culturala-si-sociala>, accesat la 23 martie 2022).

⁴ Astăzi cu denumirea „Institutul de Antropologie «Francisc I. Rainer»” (<https://www.antropologia.ro/>, accesat la 23 martie 2022).

Întâi de toate, e vorba de o paradigmă care vine în *completarea antropologiei fizice* practică la Centrul de Cercetări Antropologice încă de la înființarea acestuia în 1940 (ca Institut de Antropologie) de către Francisc I. Rainer, și în *(re)orientarea antropologiei socio-culturale euro-americane* (până în anii 1960 preocupată aproape exclusiv de studiul altor culturi) către studiul propriei culturi a cercetătorului. Oricare ar fi motivele acestei schimbări (*cf.* Ginkel, 1998: 253–254; Hastrup, 1993: 147 etc.), antropologia „nativă”, „indigenistă”, „*at home*” care urma să fie practică în (Republica Socialistă) România este rezultatul *local* al unei tensiuni intra-paradigmatică resimțită la nivelul întregului continent european, dominat de antropologia fizică (Geană, 1999: 63). Acest rezultat are legătură cu intuiția lui V.V. Caramelia că datele privind mediul social – la a căror colectare ia parte în calitate de sociolog – necesare colegilor antropologi fizici din institutul bucureștean pentru o cât mai bună înțelegere a omului din punct de vedere biologic pot fi valorificate de sine stătător, în cadrul unui demers de antropologie socială (Geană, 2005: 177–178). Este vorba de un demers cu încheiere în antropologia psihologică (Caramelia, 1970: 131), după modelul propus de Ralph Linton (1945) de studiu al *personalității*, „dar a cărei structurare este covârșitor determinată de factorii *culturali*”, „condiționată în formarea ei și de *structura socială*” (Caramelia, 1968: 15, 19, *italicile ns., S.Ș.*), *fără ca acest lucru să însemne o izolare de bioantropologie*. Filosofia subiacentă – deja promovată de Francisc I. Rainer la înființarea Institutului – este aceea a considerării omului deopotrivă ca „natură, societate, cultură, istorie”, ceea ce reclamă „cercetări istorice bio-psiho-socio-culturale” (*idem*, 1974: 67), de unde și caracterizarea sistemului antropologic rezultat ca „integral-dinamic” (Anghel, 1973: 103–104; Caramelia, 1974: 67 etc.).

Un asemenea proiect presupunea reunirea unor specialiști de cele mai diverse formații, din Centru și din afara acestuia; însemna lucrul în echipă, chiar constituirea unor „echipe de echipe”⁵, „ghidate de antropologia socială și culturală”⁶ (Caramelia, 1970: 132). Abordarea integralistă a antropologiei, lucrul în echipă, sunt apreciate ca atare și de Margaret Mead, cu ocazia unei vizite în România în 1971 (*apud* Ploeșteanu, 1979: 83). Totuși, chiar dacă cercetările colaborative după modelul de mai sus constituiau o noutate în antropologie (Caramelia, 1970: 131), ele nu constituiau o noutate în mod absolut: se înscriau în tradiția Școlii sociologice gustiene de la București (M. Mead însași

⁵ „L'équipe d'équipes.”

⁶ „... coordonnées par l'anthropologie sociale et culturelle”.